

۱۳ کانون نئانی ۱۹۱۹ سنه نومرو ۸۶

ایکنجی سنه دوایمی

عوضتبه ۱۰ ربیع الآخر سنه ۱۳۲۷

آذربایجان

کوردلگ سیاسی اجتماعی ادبی، اقتصادی تورک غرته میسر.

تورک و اسلامه مفید مقاله ره سینه
ارمز آچقده درج اولسان اوراق
اعاده ایبلنر. درج ایبان مقالک
مکافاتی اداره تبین ایلدور.

اعلان یتانی:
سری ۳ بوله کرانه کیدن اعلانلار
ایچون گشت ایبلنر.

آیونه نشر ایطی:
باکو ایچون:
۱ آیی ۱۸ روبه
۲ » ۳۳
۳ » ۳۵
غیر شهر ایچون:
۱ آیی ۱۸ روبه
۲ » ۳۵
۳ » ۵۰

محل اداره:
باکو، ووردوفسکی وغیر نسکی
کوچمالرک کنجه ۴۴ نومر اولده
"آذربایجان" اداره سیم،
تلفون نمر. ۶۰-۳۹
تک نسخه سی ۷۰ قیق

قسم رسمی

آذربایجان جمهوریته مجلس میونان سنرینک
ار ناملاری
ار نامه نومرو ۴۷
باکو اهلی اسماعیل حسن اوف ۱۹۱۹
سنه دیقاریک (۳۰) دن اعتبار مجلس میونان
ادارمی سنکاری تبین ایبلنیر.
ار نامه نومرو ۴۸
مجلس میونان ادارمی دفتر داری جمالی

آذربایجان مجلس میونانده

فعله منتهلی
(کیچن نومرونک آخری)
سورقو اولونباشدن سو کره اعلاقلی کاتلم
زاده سو زوری یورد.

سابقی کاتلم زاده - وزیرین وحسان
برینق سولپنرک. فله لرک جهان حادثه کئی
موفقی، دیوم فراتی نانیسسی اولان منقلر تانیته
لرک آذربایجان قیول و پارلمانی محافظه ایتمه
زری، خرده مللر و یکن حکومتلرک بون
آتقاق دیوم فراتی فکر حاکمیتی تبیحی اولاری
سلح قوزغرائنر. بر آتامه موقی اولمالارن،
بو کون جهان عمله و زحمتکرت بک ماستسار
پایدار، ایسزاسر مقلارلا درجه سنه تبین
و عینت آلیمقلاری قیومه آذربایجان فله لرک
تقل کلام ایسردک دیورک.
فله آذربایجانده آکر داکتر. من معنی
لرنده، باق کنگلرنده، باق نفت مندقلرنده،
سایر ابرک زاوودلارنده، تیا کو قاریقلارنده
سایر یرارده اشلمان اون کیکارله فله لرک کلام
آذربایجان حکومتلرک دوشونمیردی. کویور
سکرک بو کاتلم حاکمک سنی، امقالتیزنلرک
عسکر قائده حاکمیه دیورک. حکومت اولارلرک
استراتج و ایجناریلری تبین ایسرده جان اول
مغل ایستقامتک حاکمیه تهنیر اولارلر. (مر کردن
آلتین مادامک، بوله برقوه، محتاجنر، شیمیدن
اول قوهنگ باشانتی، جایتی تلم ایچون یاقش
اسلار جاضرالامی دوشونمیلیدور. محتزم
میونلار بو تا دف ایبارسده بو منقله بون
اهیت وورد. بو قویمه پایبان اولارلرک
قوشول قیوملیدرک اولارلرک حقوقه تنابوز
ایبارسین، بو کون جهان معیات، اخوت، مساوت
شاری اتان اولارلرده اولارلرک جیب دیلیبه
وینا، اوز کیمه باشنده ساعدده ورده دیورلور
سورقورنده بو کون بز اولارلرک فاعالی اتق
کتریه تاملیمه شریک اولاری خواهش ایبلدورک
آذربایجانک هریرنده فله لرک زورده چار ایباریلوب
ایجناریلر نظره آکسین.

قراباغ و
بوسطنلی مساواته فرقی قالدیروب مساوت
ایچول قهنگ دردی قالیورلار. اما بوکنه برابر
تلق منقله مذبذبه آخرا دیورک ایچون بوکری
اود مدهله ایچورلور. زاوود، قاریقا قیوملارک
دایمالییدن شکله سعای نظارنسی یولغنن
فله لرک دورلرنی دیسک برتناما دیلارنسی بیله
بونن بوله سعای نظارنتک تشکیل ایله فله لرک
دورلرنه باقلاچی کوشنر دیورک ورجا ایچورک
هر حالده مساوت بوله منقله نریز - تیز
قادرین.

وحیم و کتلیف و
حرکتی و مساوتک فایلیتی دلیل کتیردوک
یورده که: دهیبه مساوت فله ایلیسه، فله سا
واری ایبارده فله هر زمان کنده حوققی هر
برده هر فرقه مدهله صفت حسدن یاقشه برده
زیم فرقه بی اوندیه قدر. اولارلرک اتق قویبایقلار
بین الیبت آده کتلیفرنی آمانتینلار. کوزی
آچی، اوراکن فله زم هیبه کنده منقی ایله
برای نلنکه تامینی کویورلور. اوکا کسورده
هانگی فرقه اطرافه اولانمهی ییلور.
کوت خانوف و
فکره تاملیمه شریک اولاری خواهش ایبلدورک
آذربایجانک هریرنده فله لرک زورده چار ایباریلوب
ایجناریلر نظره آکسین.

صلی کوردسکی و
مناسی نظاری عوض ایبن منی کوردسکی
سنه تاری احوول خورلک مع اتانلب بیری یورد
دیورک:
محتزم میونلار! ز پیلورسکر کیچن
حکومت زمانه سعای نظارنی یوقایندی اتق
یگی حکومت فله منقله یق دفت ویردولسعای

نظاری تشکیل ایکنکه قرار ویردی. اوز کر
کویورسکر که شمیدی کوه منقله سنه
نقدر منا و اهیت ویریور. حوق اولاق
وظیفه ۵ - ۱۰ کولدر که یگا تابیریلشدر.
بویسه بیچون زحمت اولیبوق ایله قبول
ایتنیم برونقیهده. یاقین نقدنه تشکی
اولنیدن سعای نظارنی حقدن بر منقلملوات
ویرده یلمیکم چونکه ناز کلبشم. نظارنده
سویله نلر تاملیمه دوغورود. حتی اویه شیوراک
که بیله کزابکرتلوی ایقامدورلر. دوغورون
فلهنگ حالی دیکجه هیبه زحمتک آغری
فله اوزرنیه دوشمشدر. اوکا کوردی که آخر
زما نلر فله منقله سنه. جوق اتق اهیت ویریور
کوند اورتای بر مساله چتوب تر اشغال
ایچورلور. علاوه بوراد فله قوزغرائی وارد
اوراد فله طرفندن کنه تانیته هره داشیور -

لاسره اتقاق آذربایجان استقلالی آذربایجان
حکومتی شریندور. بر اولارلار آذربایجان استلا
لینی مدهله نطق نظرنده بونل یوقدر. ایبارنده
مسلمان فله منقله سنه وار اما آوزنر. تزبیت ایچورلور
که قوزغرائسه مسلمان فلسفه تاملیمه لرک
مقداری اتق اولسون. قوزغرائسه مسلمان فله
سنگ شمعداری جوق اولسه، اوسورلرک که
پارلمان استقلامزه قوزغرائسه مسلمان تانیلدری
اوراد مدهله ایله یبارلر.

بعضی معنلرده قوزغرائسه کین فلسفه آزی
نظاره باقرق حتی اولاری قواوندن چقاریلور
لار. بوخیز یشیک بر امر ایتمه تحقیق اولوسون
ملوم اولدیکه فله ای اتقاق سیاسی ملاحنه ایله
چقاریوروشلار.

بنا علیه قوزغول فله لرک کبری قبول ایلمسه
لری حقدن امر ویردی. اگر فعل ایلمسه سعادی
تهدیر کورکم. چونکه بزم بیور وایتوم
که حکومتی و پارلمان اتقاق فلهنگ کومیکه
ساقینا یبارلر. بوئی یابن بر حکومت ایته فعلی
نظرنده اوزاق دوماز. اوکا کوردی که بون
نظارلرک هراری اولدیلاری باملر چار باریندی
فله لرک لتزلر. خسته منق، مواجب و مکتیب سعاری
اوغورنده چاشیور. بوئی نظره دوستر که
یا کز آذربایجان فلسفه کل سایر مملکت فله
بوسامت اتقاق بوشلوق فله لرک کلام دوغورود
در. اما اولارلرده یاقشی حالی جوق چکه یابلمز
براکه ایکی آکی سوکره اولورک ایلیه ساری -
لار کندن بتر اولاجلر. بر هر شین زاید فله
تکلیتکله اهیت ویردک امر ایتمه یارسی فله
یارسی ایس جارلی تاملیمه نلر اولماق اوزره
۱۰ ندرن عبارت برقوییه ساجین. بوقوییه
فله ایشارنه یاقار سعای نظارنه تقیمیلرند.
قوسیونک سعادیه سعای نظاری اولاجلر.
قوسیونک فراری ن اولسه ن بونی بریدسجه.
بوندن علاوه قاروشیمه سوبیو منقللوردا
ازجه مملکت مقوله (کوله کنش)، که خاضره
فله قوزغرائشده مذاکره ایلمیکده دورلرمان
بویارده کترتی بیله بو بویک خدمت کوشترش
اولاجلر.

مساوات شمستک ریسی
محمد امین رسول زاده
حاج میرزا سلیم آخوند زاده (نکران)
تاملیمه سدور قوی مدهله ایلمدک جوق
فرغین و سیسی برینق سویلرک نکران و منان
مسلمانلرک خالی تصویر، سابق حکومتی تشدی
ایدیور و اهالی اسلامیتک احوال استقامتی تصویر
ایچون بوله بر معروه اوقور.
نکرانده اولان احوالات
بر ای موجود دک، کوروشیتیه خرابه و ایلمیسان
ایبن انسانل بوره بی یارک ازمین بوره نس و
یاسخول بوره کی یا اینکه کرک خاق اولوسن -
عهرک اوزنده بامر خرابه اولوب اثر قالبان
یوجورنر. یپاخره بوشکی یبارلمی کتوق
که مکتب ابتدائی سی مملور. مساواته
فرقی منسوب اولوق حیته ابر خرابه جمیع
الی پایمال و غارتباشیلر اهل اولیا اتقاری
اولک بونک قایلرینده تاملرده سبیل کرمان
آچا اولاج اولاینر. فصل ایلمیه بیشره کسول
اولایچون مسیح دکلار.
شمسوز اول زکین لرنی سعراکن
طابین استکی کینی ایردین کوشورنده
قویبوتولدی. اوبوی وحاشی و غمنازرتی تاملار اول
اوبوی حتی ایولک بیشرلمت یاملوریلر

Bazar ertəsi, 13 yanvar 1919-cu il, nömrə 86

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Düşənbə, 10 rəbiülaxir sənə 1337. 13 kanuni-sani sənə 1919.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə "Azərbaycan" idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 70 qəpik.

Abunə şəraiti: Yanvarın birinədək Bakı üçün 24, başqa şəhərlərə 35 rublədir. Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir. Elan fiatı: sətri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

QİSMİ-RƏSMİ

Azərbaycan Cümhuriyyəti Məclisi-Məbusan Sədrinin əmrnamələri

Əmrnamə nömrə 47

Bakı əhli İsmayıl Həsənov, 1918 sənəsi dekabrın 30-dan etibarən Məclisi-Məbusan İdarəsi xidmətçisi təyin edilir.

Əmrnamə nömrə 48

Məclisi-Məbusan İdarəsi dəftərdarı Camal Paşazadə, həmin 1919 sənəsi yanvar ayının 8-dən etibarən kargüzar təyin edilir.

Əmrnamə nömrə 49

Bakı şəhəri Keşlə qəryəsi [kəndi] sakini Mir Bədrəddin Seyidzadə, həmin 1919 sənəsi yanvarın 11-indən Azərbaycan Məclisi-Məbusanı İdarəsində dəftərdarlıq vəzifəsinə təyin edilir.

Məclisi-Məbusan Rəisi namına rəis müavini Həsən bəy Ağayev

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA (keçən nömrənin axırı)

Fəhlə məsələsi

Sorğu oxunduqdan sonra Abbasqulu Kazımzadəyə söz verilir.

Abbasqulu Kazımzadə qızğın və həssas bir nitq söyləyərək, fəhlələrin cahan hadisatındakı [hadisələrindəki] mövqeyi, demokratiya nümayəndəsi olan Müttəfiqlər nümayəndələrinin Azərbaycanı qəbul və Parlamanı mühafizə etmələri, xırda millətlər və yeni hökumətlərin bu gün ancaq demokratiya[nın] fikir hakimiyyəti nəticəsi olaraq Sülh Konfransında yer almağa müvəffəq olduqlarını, bu gün cahan əmələ [fəhlə] və zəhmətkeşlərinin "istəsələr yaparlar, istəsələr yıxarlar" dərəcəsinə mətin bir vəziyyət aldıklarını qeydlə, Azərbaycan fəhlələrinə nəqli-kəlam edərək [sözü gətirərək] deyir ki:

Fəhlə, Azərbaycanda da az deyildir. Mis mədənlərində, balıq vətəgələrində, Bakı neft mədənlərində, Şəki ipək zavodlarında, tənbəki fabrikalarında və sair yerlərdə işləyən on minlərlə fəhlələrin halı Azərbaycan Hökumətini düşündürməlidir. Görürsünüz ki, bunlar hökumətin sütunu, istiqlaliliyyətimizin əsgər məqamında xadimləridir. Hökumət onların istirahət və ehtiyaclarını təmin edərsə, həmin o fəhlələr istiqbalda [gələcəkdə] hökumətə zəhir [dəstək] olurlar. (Mərkəzdən alqış) Madam ki, böylə bir qüv-

vəyə möhtacız, şimdiden bu qüvvənin yaşayışını, həyatını tənzim üçün yaxşı əsaslar hazırlamağı düşünməlidir.

Möhtərəm məbuslar! Buna diqqət edilərsə, bu məsələyə çox əhəmiyyət verər və bu qüvvəyə pasiban [hıməyəçi] olarsanız, kontrol qoymalıdır ki, onların hüququna təcavüz edilməsin; bu gün cahana ədalət, üxüvvət [qardaşlıq], müsəvat [bərabərlik] şüarı atan onlardır; onlar cəmi dünyaya "Yaşa, özgəyə də yaşamağa müsaidə ver" deyirlər. Sorğumuzda bu gün biz onların fəna halını ancaq müxtəsərən yazmışıq. İnanırıq ki, Məsai [Əmək] naziri bu barədə təşəbbüslər etmiş, düşünmüşdür. Bu məsələyə əcələ [təcili] baxmalıdır. Biz deyirik ki, fəhlənin ruhuna qida verən məktəblər, xalq yurdları qapalıdır, gecə kursları yoxdur. Yemək-ıçməkdən böyük üsrət [çətinlik] çəkirlər. Ucuz xörək, məəttəssüf [təəssüf ki], verilmir, yaşadıqları yerlər hifzüssih-həyə [gigiyenaya] müğayirdir [uyğun deyil]. İstinad etdiyimiz o qüvvə bu gün məhv olub gedir, səfalət və aclıq bəlasına düşər olur; uşaqları məktəbsiz, xəstələri mərixanasızdır [xəstəxanasızdır]. Hətta uşaqları məktəbə, xəstələri xəstəxanaya aparmaq üçün araba verilirdi. İndi bu da yoxdur. Xəstəxanaların çoxu işləmir. Fəhlə hücrələrdə ölür, kömək edilmir. Aldığımız məlumata görə xırda mədənlərdə 51, 16, 24-cü uçastoklarda fəhlələri işdən çıxarır və bəzi mədənlərdə 8 saat əvəzinə 14 saat işlədirlər. Bunların həpsi bir yerə toplandıqda görürüz ki, fəhlə məhv olub gedir. Ona görə, ciddi çalışmaq lazımdır. Məsai naziri bunlar haqqında qəti və ciddi tədbirlər görməlidir.

Qarayev bu məsələdən təəccüblənir,

çünki bu məsələni "Müsəvat" firqəsi qaldırır, müsəvatçılar fəhlənin dərdinə qalırlar. Amma bununla bərabər, natiq məsələnin məğzini axtardığı üçün bu fikri o da müdafiə edir. Zavod, fabrika komitələrinin dağılmasından şikayətlə, Məsai Nəzarəti yoxluğunda fəhlələrin dərdlərini deməyə yer tapmadıqlarını bəyanla, bundan böylə Məsai Nəzarətinin təşkili ilə fəhlələrin dərdlərinə baxılacağını göstərir və rica edir ki: *"Hər halda "Müsəvat" böylə məsələləri tez-tez qaldırsın."*

Rəhim Vəkilov Qarayevə cavabla fəhlələrin hərəkəti və "Müsəvat"ın fəaliyyətini dəlil gətirərək deyir ki: *"Həmişə "Müsəvat" fəhlə ilə, fəhlə də "Müsəvat" ilədir. Fəhlə hər zaman kəndi hüququnu hər yerdə, hər dəqiqə müdafiə edən "Müsəvat" ilə bərabərdir. Bizim firqəmiz fəhlələrdə sinif hissindən başqa, bir də milli hissə oyadacaqdır. Onlar artıq qoy-mayacaqlar beynəlmilləliyyət adı ilə kəndilərini aldatsınlar. Gözüaçıq ora gələn fəhləmiz həmişə kəndi mənafeyi ilə bərabər, millətin də mənafeyini gözləyir. Ona görə də hangi firqə ətrafına toplanmağı bilirlər."*

Kiçikxanov "Müsəvat" fraksiyasının fikrinə tamamilə şərik olaraq xahiş edir ki, Azərbaycanın hər yerində fəhlələrin dərdinə çarə edilib, ehtiyacları nəzərə alınsın.

Səfikürdski - Varid olan [gələn] sorğuya Məsai nazirini əvəz edən Səfikürdski həzrətləri cavab verərək böylə bəyanat verir, deyir ki:

"Möhtərəm məbuslar!

Siz bilirsiniz, keçən hökumət zamanında Məsai Nəzarəti yox idi. Ancaq yeni Hökumət fəhlə məsələsinə diqqət verə-

rək, Məsai Nəzarəti təşkil etməyə qərar verdi. Özünü görürsünüz ki, şimdiki Hökumət fəhlə məsələsinə nə qədər mənə və əhəmiyyət verir. Müvəqqət olaraq bu vəzifə 5-10 gündür ki, mənə tapşırılmışdır. Bu isə mənim üçün zəhmət olmayıb, şövqlə qəbul etdiyim bir vəzifədir. Yaxın vaxtda təşəkkül etmiş olduğundan, Məsai Nəzarəti haqqında mən müfəssəl məlumat verə bilməyəcəyəm. Çünki təzə gəlmişəm. Nitqlərdə söylənilənlər tamamilə doğrudur. Hətta öylə şeylər var ki, bilsəniz başınızın tükü ayağa durar. Doğrudan fəhlənin halı dedikcə [ağırdır], həmişə zəhmətin ağırı fəhlənin üzərinə düşmüşdür. Ona görədir ki, axır zamanlar fəhlə məsələsinə çox artıq əhəmiyyət veririk. Gündə ortaya bir məsələ çıxıb bizi işğal [məşğul] edir. Əlavə, burada fəhlə konfransı vardır. Orada fəhlə tərəfindən gələn nümayəndə hər nə danışırlarsa, ancaq Azərbaycan istiqlalı, Azərbaycan Hökuməti zərərinədir. Bunlardan Azərbaycan istiqlalını müdafiə nöqteyi-nəzərində bulunan yoxdur. İçlərində müsəlman fəhləsi də var, amma azdır. Biz təşəbbüs edirik ki, konfransda müsəlman fəhləsi nümayəndələrinin miqdarı artıq olsun. Konfransda müsəlman fəhləsinin miqdarı çox olarsa, o sözləri ki, Parlaman, istiqlalımıza toxunur, müsəlman nümayəndələri orada müdafiə edə bilirlər.

Bəzi mədənlərdə konfransa gedən fəhləyə ayrı nəzərlə baxaraq, hətta onları qulluqdan çıxarırlar. Bu xəbər yetişəcək, mən əmr etdim təhqi olunsun. Məlum oldu ki, fəhləni ancaq siyasi mülahizə ilə çıxarırmışlar. Binaənileyh [ona görə], qovulan fəhlələrin geri qəbul edilmələri haqqında əmr verdim. Əgər əməl edil-

məsə, ciddi tədbir görəcəyəm. Çünki mən deyirəm, bilir və inanıram ki, Hökuməti və Parlamanı ancaq fəhlənin köməyi ilə saxlaya bilərik. Bunu bilən bir Hökumət əlbəttə fəhləni nəzərdən uzaq tutmaz. Ona görədir ki, bütün nazirlərin həmrəy olduqları halda bacardığı qədər fəhlələrə mənzil, xəstəxana, məvacib və məktəb məsələləri uğrunda çalışır. Bunu nəzərdə tutunuz ki, yalnız Azərbaycan fəhləsi deyil, sair məmləkət fəhlələri də bundan yaxşı halda deyildirlər. Doğrudur, bu saat ancaq bolşevik fəhlələrin halı yaxşıdır. Amma onların da yaxşı halı çox çəki bilməz; bir ay, iki ay. Sonra onların halı sairələrindən bəzər olacaqdır. Mən hər şeydən ziyadə fəhlə təşkilatına əhəmiyyət verərək əmr etdim yarısı fəhlə, yarısı iş sahibləri nümayəndələrindən olmaq üzrə 10 nəfərdən ibarət komissiya seçilsin. Bu komissiya fəhlə işlərinə baxaraq, Məsai Nəzarətinə təqdim etməlidir. Komissiyonun sədri də Məsai naziri olacaqdır. Komissiyonun qərarı nə olsa, mən onu yeridəcəyəm. Bundan əlavə, qarşımızda bəzi böyük məsələlər var; əzcumlə [o cümlədən] müştərək müqavilə (kollektiv) ki, hazırda fəhlə konfransında da müzakirə edilməkdədir. Parlaman bu barədə fikrini deməklə böyük xidmət göstərmiş olacaqdır.”

Nazirin bəyanatından sonra sədr cəvabları “Müsavət” tərəfindən verilmiş olan təklifi oxuyur:

“Müsavət” fraksiyonu tərəfindən Bakı əmələlərinin [fəhlələrinin] əhvalı haqqında Məsai nazirinə verilən sorğuya qarşı Məsai nazirinin vermiş olduğu bəyanatı kafi görməklə və təqdir etməklə bərabər, Məclisi-Məbusan, nazirin ümu-

mi surətdə söylədiyi əsasların tezliklə qövldən feilə [sözdən işə] gətirilməsini təkliflə, növbədəki məsələlərin müzakirəsinə keçir.

Təklif ittifaqı-ara [yekdillik] ilə qəbul olunur.

Lənkəran və Muğan məsələsi

Bundan sonra, Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsavat” firqəsi tərəfindən Lənkəran və Muğan haqqında Rəisi-vükəla [Baş nazir] həzrətlərinə xitabən verilmiş olan zeyldəki [aşağıdakı] sorğu oxunur:

Azərbaycan Məclisi-Məbusan Rəisi həzrətlərinə.

“Müsavat” şöbəsi aşağıdakı istizahın [sorğunun] Hökumət Rəisinə verilməsini təklif edir:

Azərbaycan Heyəti-Nüzzar [Nazirlər Kabineti] Rəisi Fətəli xan Xoyski həzrətlərinə.

Vətənin ayrılmaz bir cüz'ünü [hissəsinin] təşkil edən və paytaxtımızın böyründə bulunan Lənkəran uyezdinin bir taqım özübaşına şəqilər [yolkəsənlər, quldurlar] əlində hər növ zülüm və cəbrlərə [zorbaliğa] məruz qaldığı, bura müsəlman əhalisinin min dürlü təcavüzlərə, işgəncələrə, haqsızlıqlara giriftar olduqları, Muğan Cümhuriyyəti adı ilə tüğyan edən şəqilərin kəndilərini Muğan Hökumətini tanımağa icbar [məcbur] eylədikləri, Hökumətə məlum olmaya bilməz. Hökumətin bu zavallı uyezdi, bu qəddar şəqilər təsəllütündən [zülümündən] qurtarmaq üçün nə kimi tədbirlərə müraciət eylədiyini bilmək istəriz.

*“Müsavat” şöbəsinin rəisi
Məhəmməd Əmin Rəsulzadə*

Hacı Mirzə Səlim Axundzadə (Lənkəran nümayəndəsi) sorğunu müdafiə edərək, çox qızğın və səmimi bir nitq söyləyərək, Lənkəran və Muğan müsəlmanlarının halını təsvir, sabiq hökuməti tənqid edir və əhaliyi-islamiyyənin [müsəlmanların] əhvali-əsəfnakını [acınacaqlı halını] təsvir üçün böylə bir məruzə oxuyur:

Lənkəranda olan əhvalat

Lənkəran şəhərində xarabə və paymal olmayan [dağılmayan] bir ev mövcud deyil. Lənkəranın vəziyyətini mülahizə edən insanın ürəyi ya gərək erməni ürəyi və ya xaxol ürəyi, yəni gərək daş olsun. Şəhərin özündə bilmərrə [tamamən] xarabə olub əsər qalmayan ev yoxdur. Biçərə Yusif bəy Bayraməlibəyov ki, məktəbi-ibtidai-ali [ibtidai-ali məktəb] müəllimidir, “Müsavat” firqəsinə mənsub olmaq cəhətinə evi xarabə və cəmi malı paymal və qarət edilib, əhli-əyalı [ailəsi], uşaqları onun-bunun qapılarında, kəndlərdə səfil-sərgərdan, ac-yalavac dolanır. Dəfələrlə istəyib şəhərə gəlsin, onun üçün mümkün deyildir.

Şəhərimizin ulu zənginlərindən Əsgər xan Talışinski kimi şəxs İran guşələrində qalıb öldü. Evi və həyəti və imarətləri tamamən qarət olub, hətta evin pəncərələri, qapıları, pol [döşəmə] və tamasası [taxtaları] da bilmərrə yanıb kül oldu. Buna da iktifa etməyib [qane olmayıb] əvvəllərdə ermənilər, sonralar da xaxollar o gözəl imarətləri at və heyvan yatağı qarar verdilər. Habelə İsa bəy Əlibəyovun da evi bilmərrə zirü zəbərdir [alt-üst edilmişdir]. Əgər bu təriqə [yol, qayda] ilə adbaad Lənkəran şəhərinin xarabələrini siyahı eyləsəm, lazımdır ki, hamı əhalinin

adlarını bir-bir zikr edəm.

Lənkəran deməli ikinci Şirvandır. Amma bu qədər deyə bilərəm ki, Qalada Tuğra xanımın imarətindən başqa cəmi erməni, rus, cuhud evləri abad və avadanlıqları salamatdır. Lənkərandə məşhur Əkbərovların cəmi mülkləri, evləri xaraba və yainki erməni və xaxol mənzilidir. Qalada saldat mənzili, yəni əsgərə lazım olan mənzillər mövcud ola-ola, gənə də şəhərin içində Əkbərovların öz arvad-uşağına məxsus olan mənzildə xaxollar əyləşib, bu qışın şiddət vaxtında onların əhli-əyalları [ailələri] bunun-onun qapısındaadırlar.

Şəhərimizin fəqir, yetim və dul arvadlar, əlsiz-ayaqsızların xəzinəsi və söykənəcəyi və pənahgahı [pənah yeri] olan Abdullayevlər, Kərimovlar, Kazımovlar, Ağayevlər, Nəsirovlar, Qurbanovlar, Daşdəmirovlar bilmərrə talan və qarət olub, fəlakət və üsürlə [çətinliklə] qürbətdə, kəndlərdə gün keçirirlər. Lənkəranın fütqəra və məsakin [biçərələr] və əlsiz-ayaqsızlarının da cangüdəz [ürək yandıran, qəmli] və ciyər yandıran olan aclıqda və susuzluqda ahu vaveylası [ahı, fəryadı] şəhərin fəlakətdə olan tüccar və əyan və əşrafı [nüfuzlu adamları] üçün daha bir artıq ciyər parçalayan müsibətdir.

Şəhərin xaxol hökuməti gündə bir bəhanə gətirib, şəhərin zənginlərini cürbəcür əziyyət və möhnətlərlə incidib, qism-bəqism [hissə-hissə] vergilər adlandıraraq növbənöv xərclər alırlar.

Xaxollar buna da iktifa [qənaət] etməyib, gecələr hər bir şəxsi ki, qədimdə varlı idi, onun evinə gedib təhdid və təxviflərlə [qorxutmaqla] hər şey istəyirlər, olmazın bəlaları ev sahibinin başına gəti-

rirlər. Hətta namuslara təcavüz edirlər.

Xaxollar əvvəl özlərini Muğanski Respublika [Muğan Respublikası] adı ilə adlandıırıb, sonra bilmirəm hansı tək səbr gəlibsə, Muğanski Respublikanı məsləhət görməyib, özlərini Rusiya hissəsi sayıb Ufa Hökumətinə tabe edirlər. Xaxollar aşkara deyirlər ki, biz Azərbaycan Hökumətini bilmək istəməyiriz və ingilisi də tanımayırız.

Keçən həftə Muğan xaxolları, şura əzası [üzvləri] və hökumət icrası düzəltmək üçün syezd [qurultay] tərtib vermişdilər. Bu ünvan ilə ki, hər beş min beş yüz nəfər müsəlman bir nəfər nümayəndə və hər əlli nəfər xaxol da bir nəfər nümayəndə təyin edib 120 ədəd üzv dürust olandan sonra hökumət təşkil etsinlər. Bu hökumətlə bərabər, yanvarın 4-cü gecəsi xaxollar Məhəmmədəğa qəssabın evinə tökülüb, Məhəmmədəğanın gəlinini iki nəfər balaca uşaqları ilə bərabər qoyun kimi başlarını kəsib evlərində olan nəqdiyyə [nağd] on min manatdan başqa, lazım olan şeylərini də qarət ediblər. Yenə həman gecə Dəriqli Məşhədi İsmayıl uşaqlarının evlərini də bittamam [tamamən] oğurlayıblar. Lakin bura şəhərin bir miqdar içərisi olduğu üçün adam öldürməyə fürsət tapmamışlardır.

Lənkəranın hadisəsi [hadisələri] saya gəlməz. Salyan sərhədindən tutmuş Xaxol təkləsindən, Yüzüncü yaşından tutub Perimbeləcən ki, iki böyük pristav mahalı – biri Sibdaşt, birisi də Ərkivan uçastkasıdır, nə qədər müsəlman kəndləri var isə bittamam xarabazar, evlər və köylər hamı yanıb və yerlərinə də xaxollar malik olub əkiblər. Məgər Qızılağac kəndi ki, həqiqətdə Qızılağac camaatı

namuslu camaat olduğu üçün, xaxollarla əlbir olub sair müsəlmanları qətl və qarət etməkdən xaxollarla bərabər heç bir zərrə qədəri olsa da müzayiqa etməyiblər [çəkinməyiblər]. (Səslər: ayıb olsun)

Axundzadənin nitqindən sonra sorğu səsə qoyularaq qəbul edilir.

Ermənilərin qətl məsələsi

Bədəhu [sonra] sosialistlər tərəfindən idxal edilmiş zeylədəki [aşağıdakı] sorğu oxunur:

Azərbaycan Məclisi-Məbusan Rəisi cənablarına!

Hökumət naminə Sosialistlər fraksiyonunu tərəfindən işbu sorğunu (istizah) Məclisi-Məbusanın əvvəlinci cələsəsində [iclasında] qoymanızı rica edirəm.

“Qəzetələrdə dərc olunan xəbərlərə görə, Azərbaycan dəmir yolu Hacıqabul stasyonunda vaqondan Sarkisyan namında [adında] bir erməni, əsgərlər tərəfindən çıxarılmış və nerəyə göndərildiyi məlum deyildir. Həqiqətdə böylə bir hadisənin vaqe olduğu Hökumətə məlumdurmu və əgər məlum isə, böylə təhəmmül olunmaz [dözülməz] hadisələrin bir daha təkrar etməməsi və günahkarın qəti tənbehi [cəzalandırılması] üçün nə yolda tədbirlər görmüşdür?”

*Sosialistlər fraksiyonu katibi
Abbas Atamaliyev.”*

Əhməd Cövdət (Sosialistlər fraksiyonunu tərəfindən) sorğunu müdafiə edərək, çox hərarətli bir nitq söyləyərək, böylə hərəkətlər sağdan hücum edən bolşeviklərin, vətəni, Azərbaycanı, Azərbaycan

istiqlalını baltalayan qaragüruhlərin əməli olduğunu qeydlə, cahan mühakiməsində böylə əməllərin ancaq 3-5 müqəssirlərə deyil, bütün millət öhdəsinə atılacağını, millət hesabına yazılacağını, millətimiz, hökumətimiz və istiqlalımızı qaralayacağını, ləkədar edəcəyini [ləkələyəcəyini] qeydlə, soldan gələn qırmızı bolşevik kimi, sağdakı bolşeviklərlə də mübarizə edilməsini tələb edir, deyir ki:

Azərbaycan məmləkətində, millətlər arasına nifaq salan bu cür hərəkətlərə yer veriləmməz. Millətlər münasibəti [münasibətləri] gərgin olan böylə bir zamanda erməninin vaqondan çıxarılmasına laqeyd baxmaq olmaz. Hökumətimiz böylə hərəkətlər müqabilinə qəti tədbirlər görüb, müqəssirlərə şiddətli cəzalar verməlidir.

Fətəli xan Xoyski - Sorğuya Rəisi-vükəla [Baş nazir] Fətəli xan Xoyski həzrətləri cavab verərək bəyan edirlər ki:

“Guya Sarkisyan nam [adlı] bir şəxsin vaqondan çıxarılıb aparılması haqqında verilən bəyanat əsassızdır. Qəzetələr yazırdılar ki, guya Sarkisyanın aparılmasında Azərbaycan əsgərləri də iştirak etmişlərdir. Bu xəbəri eşitcək, mən Hacıqabulda duran əsgərlərimizin komandanına teleqraf çəkərək istizah etdim [izahat istədim], cavab aldım ki, əsgərlər tərəfindən heç vaxt böylə iş görülməmişdir. Hətta Hacıqabulda böylə iş olduğu ona məlum deyildir. Sonra bizə xəbər verdilər ki, Sarkisyan adlı bu erməni zabiti rəki [araq] aparılmış. Özünü də, malını da vaqondan düşürmüşlər, bəratülqövl [protokol] yazıb rəkinə saxlamışlar, Sarkisyan isə o biri qatarla yola düşmüşdür.”

Son zamanlar, bəzi bədxahlar Hökuməti ləkələməyə çalışdıqlarından, mən bu işə ciddən baxdım. Qəzetələrdə bir xəbər də var idi ki, Hacıqabulda 13 erməni ni vaqondan çıxarıb güllələmişlər, ancaq Qriqoryan adlı birisi qaçıb qurtarmışdır və Qriqoryan həman güllələyən adamları tanıyırmiş. General Tomson da bunu mənə yazmışdı. Dərhal Daxiliyyə naziri qubernatoru, Erməni Milli Şurası nümayəndəsi və həman Qriqoryanla bərabər təhqiqat üçün Hacıqabula göndərdi. Orada bütün əsgərləri, zabitləri və sair şəxsləri Qriqoryana göstərmişlər, amma qatil dediyi adamları tanıya bilməmişdir. Bununla bərabər, qubernator təhqiqat icra edib bütün dəmiryol qulluqçularını, xüsusən müsəlman olmayanları danışdırmışdır. Məlum olmuşdur, bu şeyiə qətiyyə yalan imiş. Hacıqabulda böylə bir şey olsaydı, əmin olunuz ki, qatilləri tapıb cəzalandırardıq. Bu xəbərləri bədxahlar Azərbaycan Hökumətini ləkələndirmək üçün buraxırlar. Hökumətimiz bütün caniləri təqib edir və Hökumət nəzərində hamı millət, hamı Azərbaycan vətəndaşı bərabərdir.”

Rəisi-vükəlanın nitqindən sonra sosialistlər tərəfindən verilmiş zeyldəki formula oxunur:

Sosialistlər fraksiyonu tərəfindən Hökumətə Hacıqabul stasyonunda Sarkisyan adlı bir şəxsni vaqondan çıxarılması haqqında Hökumətə verdiyi sorğu xüsusunda Hökumət rəisinin verdiyi bəyanatı dinləyib və Hökumətin gördüyü tədbirləri təqdir edib, növbədəki məsələlərin müzakirəsinə keçir.

* * *

HÖKUMƏT ƏZALARININ FƏALİYYƏTİ

Yeni Vüzəra Kabinəsi [Nazirlər Kabineti] təşkil olundu. Adətə görə, Kabinə ricalının [Hökumət adamlarının] hər biri gələcək fəaliyyətinə dair bir proqram yazıb Parlaman, mətbuat və ya sair bir vəsilə [vasitə] ilə əhalini aşına qılar [məlumatlandırır]. İndiyə qədər Maliyyə, Ərzaq və Posta-Teleqraf və Türük və Məabir vəzirlərinin [nazirlərinin] proqramlarına dara [məlumata malik] olduq. Bunların bəzi təsəvvüratını burada zikr etməyi mənfəətdən xali [mənfəətsiz, boş] bilmədik.

1) Maliyyə vəziri [naziri] Protasov cənabları qəzetə mühərririni proqramı ilə aşına qıldığı əsnada, sair mülahizəti arasında bunu da qeyd etmişdir ki: “Nəqdiyyə məsələsini nizama salmaq, Vüzaratın [Nazirliyin] birinci vəzifələrindəndir. Kağız pulun davamı əhalini müflis edir. Buna məqami-zərurətdə ehtiyac bulunduğu halda, asayiş illərində kağızı filiz pullar ilə (mis, gümüş, qızıl) dəyişməliyiz. Əhəlinin banklara rəğbət və etibarını qazanmağa çalışmalıyız ki, sandıqlarında hişz etdikləri 300 milyondan 500 milyona qədər bikar pulları banklara təhvil versinlər, ta ki, ticarət və sənəət [sənaye] ehtiyacları da həman pullarla rəf’ ola [aradan qaldırıla] bilsin. Mənim ümdə məqsədim xərac [vergi] üsulunu öylə bir hala və nizama salmaqdır ki, dövlətin mədaxili məxaricini ödəyə bilsin.”

Hərgah Protasov cənabları dediyi kimi olarsa, bu bir xoşbəxtlikdir.

2) Ərzaq vəziri Lizqar cənabları məmurlarına yazdığı bir xitabnamədə deyir ki: “Möhtəkirlərə və rüşvətخورlara aman verilməyəcəkdir. Məmurlar da mənim bu

məsləkima iştirak etməzlərsə, qulluqdan kənar olacaqlar.”

Bəli, bu birinci dəfədir ki, əshabi-vüzara [nazirlər] möhtəkir və rüşvətçiləri mücazət altına almaq [cəzalandırmaq] fikrinə düşmüşlərdir. Çox gözəl niyyətdir. Allah tövfiq versin [kömək olsun].

3) Posta-Teleqraf vəziri Aslan bəy Səfikürdski cənabları özünün iş başına keçməsinə məmurlarına xəbər verdiyi bir hökmdə böylə deyir: *“Etihad edirəm ki, məmurlarımız kamali-sidqi-dil [tam bir səmimiyyət] ilə çalışarlarsa, vəzifə bitirməkdə kəhalət [saxtakarlıq, göz boyama] göstərməzlərsə Azərbaycan posta-teleqrafı da müntəzəm bir üsul və şəkli qəbul edəcəkdir. Məmurlarımız iştirak və müavinət [kömək] göstərərlərsə, posta-teleqraf təşkilatı da mürur ilə [vaxt keçdikcə] artar...”*

Posta-Teleqraf müəssisələri [müəssisələri] insanların damarları, ağacların rişələri [kökləri] mənzələsində [kimi] olub, məmləkətin zənginliyinə və mədəniləşməsinə böyük bir vəsilədir [vasitədir]. Posta və teleqraf müəssisələri ilə dəmiryollar arasında böyük bir rabitə vardır ki, axırıqlar nizama düşməzlərsə, əvvəlkilər də pozuq bir hal ilə yaşamağa məcburdur. Böylə olan surətdə, qabaqca dəmiryollarımızın nizamına çalışmalıyıq. Posta-Teleqraf Vüzəratı [Nazirliyi] şəhərlərdə və bəzi qəsəbələrdə köhnədən açılmış postaxanaları diriltməklə bərabər, bir neçə yeni xətlərin açılmasına çalışırsa, hələlik əhalimiz də buna kifayət edəcəkdir. Bizim də arzu və təmənnamız bir bu qəddərdir.”

Dəmiryolların halına gəldikdə, bunun pozğunluğu sair pozğunluqlarımızdan

daha əşəddir [çoxdur]. Bunu Türük və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] vəziri Xudadad bəy Məlikaslanov həzrətləri qəzetə mühərriri ilə yapdığı bir müsahibədə özü iqrar [etiraf] eyləyir. Böylə ki:

4) Türük və Məabir vəziri dəmiryolların qüsuratına [qüsurlarına] dair xüsusi zənn və mülahizələrini təsvir edərkən, mühərririn nəzərini bir çox dəyərlə qeydlərə cəlb etmişdir. O cənabın dediyinə görə: *“Dəmiryolun pərişanlıığı müharibə əsnasından başlanmışdır. Ələlxüsus rus əsgərləri Qafqaz qitəsini tərk etdikləri əsnada yollar talan və yağmaya düşər olmuşdur. Böylə ki, Poylu mövqifindən [stansiyasından] başlayaraq Bakıya qədər bir çox istasyonlar, su anbarları və körpülər tarmar olunmuşdur. 5000 yük vaqonundan 300-ü və 250 lokomotivdən ancaq 20-30 dənəsi qala bilməmişdir. Bundan əlavə, türklər Azərbaycandan çıxarkən vaqonlarımız da birbaşa Batuma gedib, hələ indiyədək özümüzə qaytar[ılı]mamışlar və məlum da deyil ki, nə vədə bu vaqonlar qaytarılacaqdır. Bir çox mayəhtacın [ehtiyac maddəsinin] Azərbaycanda tapılmadığı cəhətinə həftələr, bəlkə aylarca məəttəlçilik olur.”*

Rüşvətخورluğa gəldikdə, buna dair vəzirin özünəməxsus bir təsəvvürü vardır. O da bundan ibarətdir: *“Madam ki alatinəqliyyəmiz [nəqliyyat vasitələrimiz] sərnəşin və yüklərin ehtiyacını rəf' etməkdə [aradan qaldırmaqda] aciz qalır dururlar, rüşvətçilik də o vaxta qədər davam edəcəkdir. Hamı səfərindən qalmamaq, hamı yükünü yola salmaq istəyir. Yol şəraiti müsaidət göstərmədiyi halda, rüşvət məsələsi də məcburən meydana atılacaqdır. Bununla belə, rüşvətخورlara im-*

kan verilməyib hər yerdə təhti-mühakiməyə [mühakimə altına] alınacaqlar. Bu işdə əhalinin mənə köməyini vacib bilib istasyonlarda elannamələr asdırdım ki, bəlkə rüşvətxorlardan şikayətlə mənə müraciət edələr, amma çifayda, indiyə qədər heç bir şikayət də olmamışdır. Bundan əlavə, rüşvətxorluqda hamı dəmiryol məmurlarını müttəhim etmək insafdan kənar bir işdir. Zira bunların ancaq bir zümrəsi rüşvətxorluqla mürtəkibdir [əlaqədardır], qalanı isə az bir məvaciblə qəyuranə [qeyrətlə] çalışır, vuruşur. Bunların təmini-məişəti üçün Vüzərat [Nazirlik] var qüvvəti ilə çalışacaqdır.”

Vəzirin bu iradını oxuduqca, ürəkdən qara qanlar axıb gedir. Görünür ki, təzədən dəmiryol xətləri çəkməyə hələ heç bir ümid bağlamamalıyız. Zira köhnə dəmiryolunun məxrubələrini [xarab yerlərini] düzəltmək üçün sadə və xırdaca mayehtacı belə dərdəst edə [əldə edə] bilməyiriz. Əhalinin ehtiyacı çox, dəmiryolu isə azdır. Qarabağ, Şirvan, Zaqatal və Culfa dəmiryollarının lahiyəsi – ki sabiq rus hökumətinin vaxtındandır – görünür ki, yenə bir müddət, bəlkə xeyli müddət təxirə düşəcəkdir. Vətənin dəmiryolları artmazsa, əhalinin maarif işləri də ona nisbət artmayacaqdır. Zira bunların arasında sıxı bir rabitə vardır. Ticarət də həmçinin, tərəqqi tapmaz.

Əlhasil, Azərbaycan mədəniyyəti onun dəmiryollarına bağlıdır ki, bu məsələ gərək hamını düşündürsün, maraqlandırın. Dəmiryolların xarabəliyinə çalışan şəxslər ümumən bəşərin, xüsusən də Azərbaycanın düşmənləridir. Bunu hamı bilsin.

Fərhad Ağazadə

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Bağdad dəmiryolu

London - Bağdad Dəmiryolunun İstanbulda bulunan baş mühəndisi Huqenin “Verdem-preys” qəzetəsinin müxbiri [müxbiri] ilə müsahibə edərkən demiş:

“Noyabr ayında dəmiryolu Tavr dağlığından keçirmişik. Mosulun şərq cəhətinin yüz ağaqlığında vaqə Nisbin mövqeyinədək qatarlar gedə bilir. Dəmiryolu yaxşı halda isə də, fəqət iqtizayi-hərbiyəyə [hərbi zərurətə] görə qatarlar fənalasmışdır. Yük vaqonlarının əksəri işə yarayır, amma parovozların üçdən iki hissəsi büsbütün işdən kənar edilməlidir. Bu məhdudata baxmayaraq, hər gah kömür qıtlığı olmasaydı, İstanbul ilə Nisbin arasında dəmiryol tərəddüdatını [gediş-gəlişini] davam etdirmək olardı. Bu dəmiryolunda çalışan alman mühəndislərinin əksərinin xüsusi bir hazırlıqları vardır. Onlarsız dəmiryol işləyə bilməz. Hər gah Müttəfiqlər alman mühəndisləri əvəzinə öz mühəndislərini qoyacaq olsalar, onlar iki ay alman mühəndislərinin əli altında çalışmalıdırlar. Ancaq iki ay çalışdıqından sonra Müttəfiqlərin mühəndisləri məsuliyyəti öz öhdələrinə ala bilərlər.”

Xəlci-farsadək [Fars körfəzinədək] dəmiryolunun çəkilməsi vaxtından bəhs edən Huqenin demişdir ki: *“Bu məsələ Beynənnəhreyndə İngiltərənin gördüyü işdən asılıdır. Nisbindən şərqə tərəf türklər tərəfindən çəkilmiş olan dəmiryol xətti təzədən təmir edilməlidir. Zira bu dəmiryolunu təcilən çəkdiklərindən, malın pisi işləndiyindən, xətt yenidən təmirə möhtacdır. Hər gah hər iki tərəfdən yolun təmirinə başlanarsa və kifayət edə-*

cək qədər dəmir yol ləvazimatı və əmələ [fəhlə] olarsa, o zaman iki ildən sonra dəmir yol qatırı Xəlici-farsadək işləyə biləcəkdirlər.”

TÜRKİYƏDƏ

İzzət Paşa kabinəsinin səbəbi-istefası

Məlum olduğu üzrə Tələt paşa kabinəsinin istefası üzərinə Əhməd İzzət paşa kabinəsi iş başına gəlmiş və Müttəfiqlərlə mütarikə əqd etmişdi [atəşkəs imzalamışdı]. Mütarikənin əqəbində [atəşkəsdən sonra] Əhməd İzzət paşa kabinəsində olub, sabiqən [keçmişdə] hər b Kabinələrində [müharibə dövründəki Kabinetlərdə] dəxi iştirak etmiş olan Maliyyə naziri Cavid bəylə Ədliyyə naziri Xeyri bəylərin İzzət paşa Kabinəsində qalmalarına təhəmmül olunmaz [dözülməz], deyər əfkarı-ümumiyyətdə [ictimaiyyətdə] hökumət əleyhinə bir cərəyan başlayır. Sonra Əyan rəisi Əhməd Rza bəy Zati-şahane naminə [padşah adından] Kabinə rəisinə təbliğ edir ki, Sultan dəxi bu zəvətin [şəxslərin] Kabinədə olmamalarını arzu edir və bu arzusunun bir an əvvəl cari olmasını [gerçəkləşməsinə] diləyir. Bunun üzərinə Əhməd İzzət paşa padşahın Kabinənin işinə qarışması mənasını çıxarıraq [ra] istefanaməsini yazır və istefanamədə *“Riayətində and içdiyimiz Qanuni əsası [Konstitusiyası] ilə Kabinə əzasının [üzvlərinin] təşkili Sədrəzəmə [Baş nazirə] aid olduğundan, bu xüsusa müdaxilə olunmaz”* məalında [mənasına gələn] bir cümlə işlədir. Sultan istefanı qəbul edirsə də, Qanuni-əsiyə müxalifət ba-

bindəki fəqərəni [qeydi] qəbul etməyə-rək, bu cəhətin təfsirini [qiymətləndirilməsini] Əyan məclisinə həvalə edir. Əyan məclisi qapalı surətdə əqd etdiyi [keçirdiyi] iclasında Əhməd İzzət paşanın izahatını dinləyərək və bu izahı ilə *“sözünü”* geri aldığına nəzərə alaraq maddənin təfsirinə ehtiyac görmədən məsələni qapamış olur.

Əhməd Rəfiq bəyin təltifi

Türklük naminə fəvqəladə fəxr və ibdihacımızı mövcib olan [sevincimizə səbəb olan] bir xəbər aldıq. Müvərrix [tarixçi] Əhməd Rəfiq bəy *“Dəmirbaş Şarlı”* namı ilə təlif etdiyi [yazdığı] əsərdən dolayı İsveç hökuməti tərəfindən *“Vaza”* nişanı ilə təltif edilmişdir. Bundan başqa, bu əsəri İsveç lisanına tərcümə edən *“Karin”* cəmiyyəti də müvərriximizə 10 min frank mükafat göndərmişdir. Biz bunu millətimizin məsəri-mədəniyyəsi [nəhəng mədəniyyət əsərləri] naminə böyük bir məzhəriyyət [nailiyyət] ədd [hesab] edirik. Elm sahəsində bir mütəxəssisimizin əsəri İsveç lisanına tərcümə olunsun, müəllif təqdir edilərək nişan və mükafatı-nəqdiiyyə [pul mükafatı] ilə təltif edilsin. Zənn edirik ki, bu hal ilk dəfə olaraq vəqə olmuşdur. Bu səbəblə, vəqə [hadisə] bir qat daha qiymət və əhəmiyyət kəsb etmiş [qazanmış] olur. Türk mədəniyyət və ürfanı naminə ehraz etmiş [qazanmış] olduğu bu müvəffəqiyyətdən dolayı Əhməd Rəfiq bəyə ən-səmmim [ürəkdən] bəyani-təbrikat edərək [təbriklərimizi bildiririk].

Müvərrix Əhməd Rəfiq bəy *“Lalə dövrü”*, *“Qabaqcı Mustafa”*, *“Qadınlar səltənəti”*, 6 cildi nəşr olunan *“Böyük*

tarixi-ümumi” ilaxır kimi asari-tarixiyyəsi [tarixi əsərləri] ilə kütübxaneyi-ürfanımıza pək qiymətli kitablar əlavə etmiş, tarixi-mədəniyyəminin [mədəniyyət tariximiz] bir çox müzlim [qaranlıq] nöqtələrini tənvir etmişdir [işıqlandırmışdır]. Məktəbi-hərbiyyədən 1314 sənəsində nəşət edərək [məzun olaraq] məkatibi-əsgəriyyədə [hərbi məktəblərdə] 12 sənə müəllimlik etmiş və mütaəqibən [onun ardınca] Ərkani-Hərbiyyəyi-Ümumiyyə dairəsi [Baş Hərbi Qərargah] Cəridə qisminə [Mətbuat Şöbəsinə] təyin edilmiş olan Tarixi-Osmeni Əncüməni əzasından [üzvlərindən] Əhməd Rəfiq Bəy, silki-əsgəridən [hərbçilər təbəqəsindən] istefa edərək, bütün zəka və fəaliyyətini Osmanlı tarixinə vəqf [həsris] etmişdi. Şayani-təəsüf [təəsüfə layiq] olan cəhət, böylə müqtədir [qüdrətli] bir müvərriximizin kəndi məmləkətimizdə hənzür məzhəri-mükafat və təltif [mükafata və təltifə nail] olmamış olmasındır. Bu kimi işlərdə əcanibin [əcənilərin] qədirşünaslığına baxaraq, düçari-hicab olmamaq [utanmamaq] əldən gəlmir. İsveç hökumətinin məzhəri-təqdirdir və təltifi olan müvərriximizi təbrik edərəkən, bizdə şimdüyə qədər göstərilən laqeydiyə təəssüfəxan oluruz [təəssüf deyirik].

“Yeni gün”

Səlaməti-ammə [ictimai asayiş] heyəti

Müsaliheyi-ümumiyyə qarşısında bulduğumuz şu əyyami-nazikə və mühimmədə əfkar və hissiyyəti-məmləkəti vəsaiti-iqnaiyyə ilə cahani-mədəniyyətə iblağ və mövcudiyyəti-milliyəni surəti-asayiş-pərvəranədə ibraz və müsaliheyi-ümumiyyədə Osmanlıların hüquqi-tə-

biyyə və müktəsəbəsini müdafiə və elaya əlbirliyi ilə çalışmaq məqsədi və “Səlaməti-ammə heyəti” ünvanı ilə İstanbulda bir cəmiyyət təşkil etdiyini istixbar etdik. [Ümumi sülh qarşısında olduğumuz bu həssas və mühüm günlərdə ölkəmizin fikri və hisslərini qaneedicisi vasitələrlə mədəni dünyaya çatdırmaq və milli varlığı asayişsevər bir surətdə nümayiş etdirmək və ümumi sülhdə Osmanlıların təbii və qazanılmış haqqlarını müdafiə etmək və ucaltmaq işində birgə çalışmaq məqsədi ilə İstanbulda “İctimai asayiş heyəti” adlı bir cəmiyyət təşkil edildiyi xəbərini aldıq.]

Cəmiyyətin heyəti-idarəsi şu zəvətdən mürəkkəbdir [Cəmiyyətin idarə heyəti bu şəxslərdən ibarətdir]: Beyrut valiyisabiqi [keçmiş Beyrut valisi] Ədhəm bəy, mühərririni-Osmaniyyədən [Osmanlı yazıçılarından] Asəf Müəmmər bəy, Şurayidövlət əzayi-sabiqəsindən [Dövlət Şurasının keçmiş üzvlərindən] Rəşad Fuad bəy, Darülfünun müdərrişlərindən [Universitet müəllimlərindən] Fətin əfəndi, mühərririni-Osmaniyyədən Mahmud Sadiq bəy, Qırxkilsə [Kırklareli] məbusi-sabiqi [keçmiş millətvekili] Mustafa Arif bəy, minbaş [mayor] Nahid bəy, mühərririni-Osmaniyyədən Nüzhet Sabit bəy.

Cəmiyyətin proqramı şundan ibarətdir:

Maddə 1.

Bütün firqələrin xüsusi qayələri fəvqündə bir “Səlaməti-ammə heyəti” təşəkkül etmişdir.

Maddə 2.

Heyətin məqsədi, xarici və daxili təzviqat [təzviqlər] təsiri ilə şimdüyə qədər mükni olan [üstü örtülən, inkişaf etməsinə imkan verilməyən] əfkar və hissiyyəti-məmləkəti cahani-mədəniyyətə iblağ və

mövcudyyəti-milliyəni surəti-asayış-pərvəranədə izhar və müsaliheyi-ümu-miyyədə Osmanlıların hüquqi-təbiyyə və müktəsəbəsini bihəqqin [layiqli şəkil-də] müdafiə etməkdir.

Maddə 3.

“Sələməti-ammə heyəti” əfkar və hissiyati-məmləkəti təmsil edən Zati-şövkət-simati-Həzrəti-xilafət-pənahinin sələməti-mülkü millətə mətuf amali-mülükənləri [ölkənin və millətin salamatlığını nəzərdə tutan şahlara layiq arzuları] ətrafında toplanmağı bir vəcibə [məcburiyyət] ədd [hesab] edir.

“Vakit”

Suriya və Havran istiqlalı

İngiltərə hökuməti 3 təşrini-əvvəl [dekabr] tarixi ilə nəşr etdiyi [yayıdığı] rəsmi bir təbliğdə Fərat ilə Suriya arasında sakin [yaşayan] bədəvilərlə Suriya və Havran ərəblərinin istiqlalını təsdiq etmişdir. Məlum olduğu üzrə, Hicazın istiqlalı Fransa, İngiltərə və İtaliya tərəfindən 1916 sənəsindən bəri təsdiq edilmiş bulunur.

“Vakit”

İstanbuldan alınan xəbərlərə görə “Sabah” qəzetəsi yazır ki, biz Cəmiyyəti-əqvama [Millətlər Cəmiyyətinə] daxil olub-olmamağımızı bilməyirik.

Cəmiyyəti-əqvam nə məqsəd təqib edir? Cəmiyyəti-əqvam bir hökumətin digər hökumət haqqında hər cür ədalətsizlik və təcavüzlərinə mümaniət [mançilik] göstərəcəkdir. Keçmişdə bizim haqqımızda bir çox ədalətsizlik olmuşdur. Mümkündür ki, gələcəkdə də bu cür olsun. Cəmiyyəti-əqvam bizi müdafiə edə

bilər. Ona görə də biz Cəmiyyəti-əqvama daxil olmağa çalışmalıyıq.

Türkiyə limanları arasında münasibət [rabitə]

“İstanbul” qəzetəsinin verdiyi məlumata görə, bu yaxın vaxtlarda Türkiyə gəmiləri ilə İstanbul Qara dəniz və Adalar [Egey] dənizi limanları arasında münasibət [əlaqə] başlanacaqdır.

QƏZETƏLƏRDƏN

Rusiyada

Moskvadan xəbər verirlər ki, bolşevik əsgərləri Volmar [Valmiera] şəhərinə daxil olmuşlardır. Yuryev [Tartu] şəhəri də bolşeviklər əlinə keçmişdir.

* Bolşeviklər almanlar tərəfindən təxliyə edilməkdə olan Belorusiyanı tədriclə zəbt etməkdədirlər. Şəhərlər və kəndlər bolşevik əsgərləri tərəfindən işğal olunmaqdadır.

Müttəfiqlər Batumda

Batumda olan hamı müəssisələr Müttəfiqlər tərəfindən təhvil alınmışdır. General-qubernator nəzdində bir şura təşkil edilmişdir ki, bu şuraya gürcülərdən və ruslardan iki nümayəndə, qalan millətlərdən isə birer nümayəndə dəvət edilmişdir. Gürcü müsəlmanları bir nəfər nümayəndəyə razı olmadıqlarından, mitinq dəvət edib, gürcü müsəlmanları nümayəndələrinin ədədinin artmasını tələb etməyi qərara almışlardır. Şəhər idarəsi məzkur [adı keçən] şura üzvlərinin təyin edilməyib milli şuralar tərəfindən intixab olunmasını [seçilməsini] general-

qubernatordan xahiş etmişdir.

Batuma gəlmək və Batumdan çıxmaq şəraiti [şərtləri] yüngülləşdirilmişdir. Tiflis ilə Batum arasında dəmiryol münasibəti [rabitəsi] başlanmışdır. Poçta və gömrükxana dəxi fəaliyyətə başlamışdır. General-qubernator nəzdində olan şuradan müşahidə olunan narazılıq gəldikcə artmaqdadır. Şura tərəfindən Batum oblas-tında təyin edilən məmurları acaralılar [acarlar] qəbul etməyib, həman yerlərə acaralılardan təyin edilməsini tələb edirlər.

Gürcü heyəti-mürəxxəsəsinin [nümayəndə heyətinin] Yevropaya əzimetmə [yola düşməsi]

Gürcüstan Hökuməti tərəfindən işbu nümayəndələr Parisə azim olmuşdur [yola düşmüşdür]: Heyəti-mürəxxəsə sədr-i [N. S.] Çxeidze, üzvlər [İ. G.] Sereteli, [N. Y.] Nikoladze, [İ. P.] Qobeçiya, Q. Rtsxiladze; müşavirlər isə professor Cavaxov, general Odişelidze, doktor [V.] Qambaşidze və Qeabe, heyəti-mürəxxəsə işləri müdiri [İ. İ.] Zurabov, onun müavinləri [Y.] Demolon-Sereteli və [Q. A.] Qoqelaşvili.

Rus gəmilərinin Müttəfiqlər tərəfindən zəbti

Sevastopoldan xəbər verirlər ki, hamı rus hərbi gəmiləri ingilis-fransızlar tərəfindən zəbt edilmişdir. Müttəfiq gəmiləri komandanının binagüzarlığına [sərəncamına] görə rus gəmilərində olan bayraq, Müttəfiq dövlət bayraqlarına təbdil edilmişdir [dəyişdirilmişdir].

Petroqrada halı

Petroqrada halı çox fənədir. Hər gün

küçələrdə acından ölənlərə təsadüf etmək olar. Şəhərin əhalisi 800.000-dək əskilmişdir. Mağazaların dördədən üç hissəsi bağlıdır. Tramvay işləmir. Gecəgündüz də ancaq 2 saat elektrik işlətmək olur.

Şeyx Feyzullah və İngiltərə

Bu gün Qlazqoda Şeyx Feyzullaha məxsus təntənəli bir məclis açılmış, şəhər rəisi Hicaz kralını Müttəfiqlərə qoşulması ilə artıq tərif eyləyir, lord-mer [Bələdiyyə sədri] sözlünə davamla deyir:

“Şeyx Feyzullah layiqli atanın layiqli oğludur və nəcib ərəb millətinə layiq bir nümayəndədir. (Alqış) O, ərəblərin köməyini Müttəfiqlərdən müzayiqə etməmişdir [əsirgəməmişdir]. Müttəfiqlər ümid olurlar ki, ərəb milləti haqlarına malik və beynəlmiləl müavinətə məzhər [köməyə nail] olurlar.”

Feyzullah nitqə cavab olaraq demiş:

“Ərəblərin İngiltərəyə olan səmimiyyəti bundan ballidir ki, özünü ingilis adlandıran hər bir şəxs bütün Ərəbistanda asudə yaşamışdır.”

Mal gətirilməsi

Fransadan rəsmi surətdə Sevastopola verilən xəbərlərə görə, bu axırncı həftə müddətində məmaliki-əcnəbiyədən [xarici ölkələrdən] bir çox mal, ələləmdə [ən əsas] manufaktura malı gətiriləcəkdir. Buna binaən [buna görə], bir çox şeylərin qiyməti aşağı düşməkdədir. Alış-verişçilər təzə mal gözlədiklərinə görə mal almıyrlar.

Dövlətlərin tərksilahı

Londona teleqraf edirlər ki, İngil-

tərə Kabinəsi Sülh Konfransında hamı Avropa dövlətlərinin tərksilah edilmələri təklifini etməyi qərara almışdır. İngiltərənin bu təklifi gözlənilməyən bir sürətdə aşkar olmuşdur. Hamı hökumət nümayəndələri bu maddə haqqında xeyli ehtiyatla danışımlardır. Axırncı alınan xəbərlərə görə, Avropadakı əhval münasibəti ilə əsgərlərin çox hissəsinin silah altında saxlanması fikri meydana çıxmışdır.

Trabzon imperiyası

İstanbulda rumlar tərəfindən bir komitə təşkil edilmişdir. Bu komitə, yunanlılara məxsus Trabzon imperiyası təşkil edəcəklərmiş.

Vilson İspaniyada

Son məlumata görə, Vilson hal-hazırda İspaniyadadır.

* Fransa ilə İngiltərə müntəzəm qoşunları əvəzinə Rusiyaya könüllü dəstələri göndərmək üçün layihə hazırlamışlardır.

* İngiltərə hökuməti bolşeviklərlə mübarizədən ötrü Polşadan istifadə etmək istəyir.

* Bolşeviklərin məlumatı-rəsmiyyələrinə nəzərən [rəsmi məlumatlarına görə], bolşeviklər Rıqanı işğal etmişlərdir.

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Parlaman üzvü və Dövlət Müfəttişi müavini Əliağa Həsənov, vəzirin [nazirin] getdiyinə görə, onun vəzifəsini ifaya başlamışdır.

* Erməni Milli Şurası sədri Yakov Qukasov vəfat etmişdir. Mütəvvəfa [mərhum] ermənilər arasında qayət nüfuzlu bir şəxs idi. Özü də “Daşnak” fırqəsinə mənsub idi.

* Parlaman tərəfindən Qarabağa göndərilmiş olan heyət, başda X[osrov] b. Sultanov olmaq üzrə Bakıya övdət eylədi [qayıtdı]. Mümaileyh [adı keçən şəxs] Andranikin Qarabağda etdiyi məzaliməsi [zülümləri] barəsində qayət dəyərli sənədlər gətirmişdir ki, bu günlərdə qəzetlərdə çap ediləcəkdir.

* Gəncə Müsəlman Cəmiyyəti-xeyriyyəsi sədrinə Ərzaq Nəzarəti tərəfindən 200 tay bez buraxılmışdır.

Məktəblilər məcmuəsi

Eşitdiyimizə görə, bu günlərdə şəhərimizdə türkcə olaraq oğlan və qız məktəblilərindən ötrü iki həftəlik “Çocuq” adlı müsəvvər [şəkili] bir məcmuə [jurnal] çıxarılacaqdır.

Quba uyezdindən taxıl çıxartmaq barəsində

Bir neçə gün bundan əqdəm [qabaq] Xariciyyə Nəzarəti bilavasitə teleqrafla Dağıstan Cəmahiri-Müttəfiqə [Birləşmiş Respublikaları] Hökuməti nümayəndəsindən xəbər almış ki, guya Quba uyezdinin polis nəfəratı [nəfərləri] Dağıstan üçün taxıl alınmağa mümaniyət [maneçilik] göstərirlər. Bu barədə Xariciyyə Nəzarəti Ərzaq nazirindən istədiyi məlumata Ərzaq Nəzarəti cavab verib deyir ki, Quba uyezdindən ərzaq və sair ehtiyacatı-zəruriyyə almaq ixtiyarı yalnız Ərzaq Nəzarətinin ixtiyarındadır. Çünki qoşun üçün, əhali üçün ərzaq ehtiyatı ancaq bu uyezdən

yiğilacaqdır. Buna görə də kənar adamların bu uyezddə taxıl alması Hökumət tərəfindən qadağan edilmişdir.

* Dağıstan Cəmahiri-Müttəfiqəsi dairəsində ərzaq almaq üçün Ərzaq Nəzarəti tərəfindən Yurvin Qalınovski təyin edilmişdir. Məzkur vəkilə 1 milyon yarım miqdarında pul verilmiş ki, ticarət işində əlində sərmayə etsin.

QAFQAZIYA MÜSƏLMAN MÜTƏƏLLİMLƏRİNİN [TƏLƏBƏLƏRİNİN] MƏRKƏZİ KOMİTƏSİ TƏRƏFİNDƏN

Ümum mütəəllimin [bütün tələbələr] və vətəndaşların nəzər-diqqətinə.

Ümum Bakı mütəəllimlərinə xəbər verilir ki, bir çox arxadaşlar hələ bu vaxtadək “Gənclər sədasi” qəzetələrinin satışından hasil olan para haqqında hesab verməyibdirlər. Məzkur [deyilən] arxadaşları hələ Mart hadisətindən [hadisələrindən] əqdəm [əvvəl] dəfəatla [dəfələrlə] dəvət etmişiz və əlahiddə olaraq hər birinin ünvanlarını bilmədiyimiz cəhətdən onları rəsmən müxbir [xəbərdar] etmək bu təzrlə kafi görüldü. Rica edirik fevral ayının 1-dək hesab verilsin. Bu vaxtadək hesab verilməzsə, məəttəəssüf [təəssüf ki], hesab verməyən arxadaşların fəmilələrini qəzetədə elan etməyə məcbur olacağız.

Arxadaşlardan çox rica olunardı ki, bizi bu növ əlaqədə bulunmağa məcbur etməyəydilər. Həmçinin, Mart hadisətindən əqdəm Mərkəzi Komitənin nəfinə [xeyrinə] ianə toplamaq üçün imza vəərəqələri alan möhtərəm əşxasa [şəxslərə] xəbər veririk ki, məzkur vəərəqələrin qə-

buluna yanvarın 1-dən şüru olunmuşdur [başlanmışdır].

Mərkəzi Komitənin sədri:

Həmid Məhəmmədzadə

Katib: Əbdülvahab Məhəmmədzadə

Ünvan: Persidski 121. Əliyusif Cəfərzadənin evində, saat 3-dən 6-dək.

ƏRZAQ İŞLƏRİ

- Ərzaq Nəzarəti Azərbaycan Hökumətinin Şurayi-Vükəla Rəisi [Baş naziri] namına [adına] yazmış olduğu məktubda deyir ki: Ticarət və Sənəət Nəzarəti [Ticarət və Sənaye Nazirliyi] Bakıdan mal çıxarmaq üçün Ərzaq Nəzarətindən verilmiş olan icazə vəsiqələrini təsdiq etmək əvəzinə, vəsiqə sahiblərinin vəsiqələrini əllərindən alıb Ərzaq Nəzarətinə qaytarmaqdadır. Sənəət və Ticarət Nəzarətinin bu hərəkəti Ərzaq Nəzarətini nəzəri-etinaya [diqqətə] almamazlıq deməkdir. Buna görə xahiş olunur Sənəət və Ticarət Nəzarətinə binagüzarlıq [sərəncam] verəsiniz ki, bundan belə böylə müamilədə [rəftarda] bulunmayıb, Ərzaq Nəzarəti tərəfindən verilmiş olan icazə vəsiqəsini təsdiqlə növbədən xaric sahibinə qaytarsın.

- Mərkəzi Ev Komitəsinin Ərzaq şöbəsi, Ərzaq Nəzarətinə müraciətlə Gürcüstandan Bakıya lazımı şeylər gətirməkdən ötrü Bakıdan Gürcüstana 10 min put düyü aparılmasına icazə verilməsini xahiş etmişdir. Ərzaq Nəzarəti Mərkəzi Ev Komitəsinin bu xahişini rədd ilə cavab vermişdir ki, mal dəyişdirmək işində hal-hazırda ehtiyatla davranmağa məcburuq.

Çünki mal dəyişdirmək əməliyyatı başlandıqda, mal alıcısı artdığından, biz aldığımız malın qiyməti məhəllində [yerində] artıb, biz təklif etdiyimiz malın isə qiyməti aşağı düşür. Bundan ötrü bu tövr mənfəəti olmayan bir işi bərtərəf etməkdən [aradan qaldırmaqdan] ötrü zənnimizcə bu və ya digər rayonda vahid mal alıcı təşkilatı vücuda gətirilməlidir. Bu təşkilatda da hamı dövləti və ictimai müəssisə nümayəndələri daxil olmalıdır. Bununla bərabər, bu barədə də öz rəyinizi bildirməyi xahiş edirəm.

- Balıqçılar İttifaqı Komitəsi, Ərzaq Nəzarətinə ərizə verib balıqçılar ehtiyacatı üçün 100 put qənd və 4 put çay istəmişdir. Ərzaq Nəzarəti, Balıqçılar İttifaqı Komitəsi ixtiyarına 30 put qənd və 2 put çay buraxılmasına icazə vermişdir. Bu şərtlə ki, bu qənd və çay ancaq balıqlarını Bakı bazarına gətirən balıqçılara verilsin. Qəndin girvənkəsi 7 manatdan və çay isə 40 manatdan balıqçılara buraxılmalıdır. Balıqçılar İttifaqına isə qənd 6 manatdan, çay 35 manatdan buraxılacaqdır. Bundan əlavə, qəndin və çayın balıqçılar arasında təqsim olunması [paylanması] haqqında hesab təqdim etməlidir.

- Ərzaq Nəzarəti, Maliyyə nazirinə müraciət edib Hökumət qərarına görə Şurayi-Vükəla Rəisinə [Baş nazirə] məxarici-cariyyə [cari xərclər] üçün milyon yarım və Quba uyezdi ilə Dağıstan oblastında ərzaq şeyləri almaqda olan vəkil Yurvin Qalinovskiyyə yetirməkdən ötrü, Ərzaq Nəzarəti xəzinədarı Koroçkinə bir milyon manat buraxılması üçün binagüzarlıqda bulunmasını [sərəncam verməsini] xahiş etmişdir.

- Ərzaq Nəzarəti, Maliyyə nazirinə müraciətlə Hökumət qərarına görə Bakıya taxıl gətirməkdən ötrü müahidənamə əqd etmiş [müqavilə bağlamış] olan Dağıstan Hökumətinin siyasi nümayəndəsi Ə. Kantemirov ixtiyarına bir milyon manat buraxılması binagüzarlığında bu-lunulmasını xahiş etmişdir.

- Ərzaq Nəzarəti, Azərbaycan Hökuməti vəkili ilə Dağıstan Hökuməti vəkili arasında əqd edilən müahidənamə mövcubincə [əsasında] Yurvin Qalinovskini Ərzaq Nəzarətinin agentı sifəti ilə Dağıstan oblastının cənubi hissəsinə göndərir ki, ərzaq şeyləri alıb ancaq Bakıya Ərzaq Nəzarəti adına göndərsin. Hələlik məzkur [adı çəkilmə] agentə ixtiyarına milyon yarım para buraxılır. Lazımı təqdirdə yə-nə də para buraxılacağı vəd edilmişdir. Bu barədə Ərzaq Nəzarəti məzkur agentə xüsusi bir düsturüləmə [protokol] dəxi vermişdir. Həmin agentə iki həftədə bir dəfə aldığı mallar və xərc etdiyi paralar haqqında Ərzaq Nəzarətinə hesab göndərməlidir.

ALLAH TƏALA RƏHMƏT BUYURSUN

Şamaxı əhalisindən [böyük adamlarından], qaçqınlar zümrəsindən, sizin sabiq müxbiriniz, mühərririniz, şairiniz Əhməd bəy Atamalibəyov “Nafiz Şirvani” təxəllüs, bu gün rəbiülxirir 2-də, dari-fəndan dari-bəqaya rəhlət buyurdu [müvəqqəti aləmdən əbədi aləmə köçdü]. Naxoşluğu isə yatalaq olub əlac-pəzir olamıdı [ələci tapılmadı].

*Gəncə gimnaziya müəlliməsi:
Gövhər xanım Cəfərzadə*

İdarədən: “İrşad” və “Tərəqqi” qəzetlərinin Şamaxı şəhərindən xüsusi müxbiri olan və bir az bundan əvvəl “Azərbaycan”da da yazmağa başlamış olan mərhum Əhməd bəyin millətperəst və insaniyyətdost bir zat olduğu, əsərləri olan məqalələrindən, xəbərlərindən və şeirlərindən məlum idi. Mərhumun vəfatı böyük bir yə’simizə [matəmimizə] səbəb oldu. Görünür ki, Şamaxı fəlakəti, əhlini nerədə olsalar da təqibdə hələ davam edir və millət yolunda çalışanlarımızı da əlimizdən alır. Haqq-təala mərhumu qəriqi-rəhmət buyurub [rəhmətə qərğ edib], qövm-əqraba və dost-aşnasına səbri-cəmil əta buyursun [gözəl səbir bəxş eləsin]. Amin.

BİZƏ YAZIRLAR

Gəncədən:

Gəncədə qabaqda, yəni rus dövründə, Gəncə Bələdiyyə dairəsinin şəhər kitabxana[sı] ilə onun yanında qiraətxanası var idi. Əhalinin münəvvər [ziyalı] qismi bu kitabxanadan müstəfid olurdular [istifadə edirdilər]. O vaxtlar həmin kitabxanaya Rusiyadan və ayrı yerlərdən çox qəzetə və jurnallar gəlirdi.

Kitabxana, qabaqları, müharibədən əvvəl məxsus Gəncə Bələdiyyə dairəsi üçün tikilmiş binanın bir odasında [otağında] yerləşdirilmişdi. Qafqaz cəbhəsində müharibə başlandıqda, bu bina xəstəxana altına alınaraq yaralılara yer oldu. Kitabxana ayrı bir evə köçərək, Bələdiyyə dairəsi də özgə bir binada yerləşdirildi. Gəncədə anarşidən biraz qabağa kimi kitabxana üç il idi ki, həmin evdə idi. Bu

vaxtlar ev sahibi, evini kəndinə lazım olduğundan dolayı kitabxanadan boşaltmışdı. Buna görə kitabxananı Bələdiyyə dairəsinin olduğu tikiliyə köçürərək orada həbs etdilər. Kitabxananın qiraətxanası isə hələ noyabrın soyuqlarına baxmayaraq şəhər bağındakı yay binasında Tiflis və Bakı qəzetələrini, qəzetə maraqlılarına üşütdürərək oxudurdu. Anarşi yavaş-yavaş baş qaldıraraq kəndini göstərməyə başladığıda, Tiflis və Bakı qəzetələri də qiraətxanadan yoxa çıxdı. Çıxmasaydı da, heç kəs dekabrın soyuğunda, bağın bir küncündə qəzetə üçün donmağı istəməyəcəkdi və bir rublə verib kəndi ocağı yanında oxumağı tərcih edəçəkdi.

Xülasə, Gəncə kitabxanasının kəndisi, Gəncə Bələdiyyə dairəsinin bir odasına həbs olunduysa da, qiraətxanası təbii ölümlə canını tapşırırdı. Anarşi getdi, həyat adi axıntısına düşdü. Hələ Gəncə Bələdiyyə dairəsi heyətinin və rəisinin böylə mühüm məsələni unutmağına və ya unutmayıb da əhəmiyyət verməməsinə təəccüblərlə bu məsələyə diqqət verilməsini arzu edirik.

Gəncədə ayrı məktəb və klub kitabxanaları da var. Məktəb kitabxanalarından şayani-diqqət [diqqətəlayiq olan] mədrəsə kitabxanasıdır. Bu kitabxana həmin mədrəsə açıldıqda çalışqan müdir və müəllimlər tərəfindən tərtib olunaraq, türk dilində bir çox elmi və fənni [texniki] kitabları vardır. Mədrəsə, vicdansızların danosları ilə tənəzzülə düşdükdə, tənəzzülə saldılar. Kitabxananın lüğət və üsuli-tədris kitabları çalınaraq [oğurlanaraq], yerdə qalanlarını kitabxanada tozlar basıb qurtardı.

Şayani-diqqət burasıdır ki, çalınan ki-tablardan bazarda satıldığı vaxt görülüb, para ilə alınıb yenə mədrəsəyə gətirilmişdir.

Qənbər oğlu Qasım

Məhəmməd Əmin Rəsulzadə cənablarına telefonla “Açıq söz” kolleksiyonu təklif edən zətdən [şəxsdən] rica olunur ki, mümkünə şəxsən görüşsün və yaxud adresini bildirsin.

Doktor Əliheydər Allahverdiyev

Daxili naxoşları qəbul edir:

Səhər saat 8-dən 10-adək; axşam saat 4-dən 6-yadək. İçəri şəhərdə Malı Krepostnovi küçədə 8 nömrəli evdə. Telefon nömrəsi 36-91. Малая-Крѣпостная ул. д. № 8. Телефон № 36-91.

2603

Doktor Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmraza [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Doktor Leonid Ter-Avanesov

Daxili naxoşları və naxoş uşaqları qəbul etməyə başlamışdır. Hər gün səhər saat 8 yarımından 9 yarıma kimi; 12-dən 2-yə kimi; axşam 4-dən 6-ya kimi. Ünvan: Merkurievski küçədə 5 nömrəli evdə (Doktor Parsadanovun azarxanasında). Telefon 41-18.

2627

Mama M. K. Şerman

Qəbul edir: mamalıq, ovmaq (massaj) və iyne vurmaq işləri. Həmçinin xəstələrə qulluq etmək işində də təcrübəsi vardır.

Ünvanı: Kolyubakinski küçədə Parapetin qabağında Dildarovun 26 nömrəli evində 2-nci mərtəbədə. Telefon 24-62.

Türk təqvimi

Yeni və əski üsullar ilə türk təqvimi

Yaxın günlərdə Hökumət mətbəəsi rusca və türkcə yeni və əski üsullar ilə nəfis divar təqvimləri buraxacaqdır. Qiyməti münasib olacaqdır. Müraciət üçün adres: Birjavaya küçədə Skobelevin evində Hökumət mətbəəsində və ya Parapetdə “Azərbaycan” qəzetəsi mətbəəsində.

b-38 10-9

Bakı Obşestvenni Sobraniyasının

[İctimai Yiğıncağının] müvəkkil şurası

Kluba gələn zəvata [şəxslərə] məlum edir ki, cəmiyyətin 21-ci maddəsi mövcubincə [maddəsinə əsasən] bu ayın 10-undan şəhərin əbədi [daimi] əhalisi cəmiyyətə qonaq sifəti ilə buraxılmayacaqdır.

Düşənbə [bazar ertəsi] günü 1919-uncu ilin yanvar ayının 13-də Bakı Obşestvenni Sobraniyasına namizəd verilənlərin intixabı [seçkisi] olacaqdır.

Qeyd: 14-cü maddə mövcubincə bu gün namizədlərin cəmiyyətə düşülu [girişi] mən [qadağan] olunur.

T-7

Elan

Düyü

Bakı Şəhər İdarəsi bununla aşağıdakı kəndlərin vəkillərinə elan edir ki: Əhmədli, Keşlə, Zığ, Biləcəri, Binəqədi, Digah, Şağan, Pırşaq, Məhəmmədi, Fatmayı, Türkan, Güz-dək, Nardaran, Bilgəh, Xırdaş, Xocahəsən, Buzovna, Qobu, Zirə, Kürkənd, Qala, Şüvəlan, Goradil, Maştağa, Hövsan, Novxanı, Kürdəxanı, Hökməli, Mərdəkan və Binə kəndlərinə bu gələn yanvar ayının 2-sindən 8-inəcən Ərzaq şöbəsinin anbarlarından düyü veriləcək ki, camaata paylansın. Hər adam başına 3 (üç) girvənkə hesabı ilə

düyünün girvənkəsi 3 manat 30 qəpikdən.

Ona binaən [ona görə], yuxarıda yazılan kəndlərin vəkillərinə təklif olunur ki, imdi kənddə olan camaatı siyahı edib hazırda nə qədər adam olduğun[u] adbəad və hər külfətdə neçə nəfər olduğun[u] iki vərəqdə, yəni iki ədəd siyahıda yazsınlar. Siyahı vərəqəsinin biri vəkildə qalır, o biri vərəqi nə qədər düyünün pulu eyləyirsə camaatdan yığıb yığılan pul ilə bərabər kəndin vəkili “Natsional” qəstinsəsindəki [mehmanxanasındakı] Ərzaq şöbəsinə 12-ci otağa verib, düyü almaqdan ötrü qəbz (order) almalıdır.

Kəndlərin vəkilləri kənd camaatından düyü almağa şəhadətnamələri olmalıdır. Camaatın siyahı vərəqəsi kənd kəndxudasının imzası və möhürü ilə təsdiq olunmalıdır. Kəndxuda, vəkil və qeyri adamlar, hansılar ki, külfətdə olan adamları doğru göstərməyələr, düyünü paylayan vaxt doğruluqca bulmayalar, təftiş olandan sonra əvvəla onlara düyü verilməyəcək və ondan əlavə, dava zamanında olan qanuna görə şiddətli cəzaya mübtəla olacaqlar.

Düyü kəndə gələndən sonra kəndxuda və vəkil düyünü siyahı üzü ilə camaatın hüzurunda elan olan qədər, yəni bir adam başına 3 girvənkə hesabı ilə düyü paylamalıdır.

Bakı, 30 dekabr 1918

Ərzaq şöbəsi

T/8

Müdir və baş mühərrir:
Ceyhun bəy Hacıbəyli

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Qismi-rəsmi

səh. 199. “...1918 sənəsi dekabrın 30-dan...”: “1918” yerinə qəzetdə səhvən “1919” getmişdir.

Azərbaycan Məclisi-Məbusanında

səh.202. “...qövldən feilə...”: qəzetdə səhvən “qüvvədən feilə” getmişdir.

“Habelə İsa bəy Əlibəyovun da evi bil-mərrə zirü zəbərdir.”: İsa bəy Əlibəyovun 1908-ci ildə tikilən evi Lənkəranın ilk çoxmərtəbəli tikililərindən olub, hal-hazırda yerli əhəmiyyətli tarixi abidə kimi dövlət qeydiyyatındadır və burada Lənkəran Dövlət Universitetinin əsas korpusu yerləşir.

səh. 203. “Qala”: Lənkəran şəhərinin Lənkəran qalası daxilindəki hissəsi nəzərdə tutulur.

“Tuğra xanım”: Tuğra xanım Talışinskaya nəzərdə tutulur.

“Dəriqli”: Dəriğ, Talış xanlığının tarixi mahallarından biri olmuşdur. Bu mahalın ərazisi indiki Lerik rayonunu əhatə edirdi.

“Yüzüncü yaşından”: qəzetdə belə getmişdir.

“Sibdaşt”: qəzetdə belə getmişdir; güman ki, Səfidəşt olmalıdır.

səh. 205. “2) Ərzaq vəziri Lizqar cənabları...”: qəzetdə bu bəndin nömrəsi düşmüşdür.

Teleqraf xəbərləri

səh. 207. “Mosulun şərq cəhətinin yüz ağaclığında vaqe Nisbin mövqeyinədək...”: Görünür ki, “şərq” yerinə “qərb”, “Nisbin” yerinə də “Nusaybin” olmalıdır; “ağac” sözü burada “mil” əvəzində işlədilmişdir.

Fars körfəzi (İran körfəzi; Ərəb körfəzi; Bəsrə körfəzi): İranla Ərəbistan yarımadası arasında yerləşən körfəz.

Türkiyədə

səh. 208. “Əyan”: Osmanlı dövlətində konstitusiyalı monarxiya rejimində Məclisi-Ümuminin yuxarı palatası olan Məclisi-Əyan nəzərdə tutulur.

“Dəmirbaş Şarlı”: Türk tarixçisi Əhməd Rəfiq Altınayın İsveç kralı XII Karl haqqında yazdığı və ilk dəfə 1916-cı ildə çap edilən “Məmaliki-Osmaniyyədə Dəmirbaş Şarlı” adlı əsəri nəzərdə tutulur.

“Vaza nişanı”: İsveçdə mülki vətəndaşlara verilən, XVIII əsrdə təsis edilmiş orden.

səh. 209. “...1314 sənəsində...”: burada il, rumi təqvimlə göstərilmişdir; miladi təqvimlə 1898-ci ilə uyğundur.

səh. 209. “Darülfünun”: daha sonra İstanbul Universitetinə çevrilən Darülfünuni-Şahanə nəzərdə tutulur.

səh. 210. “Zati-şövkət-simati-Həzrəti-xilafət-pənahi”: “Xilafətin pənah yeri olan həzrətin şövkətli, ehtisamlı şəxsiyyəti”; eyni zamanda bütün müsəlmanların xəlifəsi hesab olunan Osmanlı padşahı nəzərdə tutulur.

“...səlaməti-mülkü millətə...”: qəzetdə səhvən “səlamətü mülki-millətə” getmişdir.

Qəzetələrdən

səh. 211. “Qambaşidze”: qəzetdə səhvən “Vambaşidze” getmişdir.

Allah təala rəhmət buyursun

səh. 214. “...rəbiülaxirin 2-də...”: hicri tarixlə 2 rəbiülaxir 1337, miladi tarixlə 5 yanvar 1919.

Elan

səh. 217. “30 dekabr 1918”: qəzetdə səhvən “30 dekabr 1919” kimi getmişdir.